

KATEHETSKI LEKSIKON

BRAK (ŽENIDBA)

Za razliku od nekadašnjeg, današnje poimanje braka ide prema shvaćanju ženidbene veze kao životnog i ljubavnog zajedništva. Ono se zasniva na osobnom i neopozivom pristanku dviju, za tu životnu stvarnost zrelih osoba – muške i ženske. Njihov se pristanak očituje kroz darivanje i prihvaćanje. Otklanjanjem juridičkog, odnosno biološkog poimanja braka kao jedino ispravnog (brak shvaćen kao *ugovor* i biološka *prokreacija!*), te nastojanjem da se brak sve više promatra kao *osobno* prihvaćanje u svojoj svojoj razgranatosti, on postaje time najafektivnijom i najdubljom vezom dvaju ljudskih bića. Ta se veza ne iscrpljuje kroz jednom zauvijek zadanu riječ. Ona je istodobno i stanje i proces.

Premda svako bračno darivanje nije u isto vrijeme i čin prokreacije, ipak bračna ljubav nužno upućuje na tre-

ćega, na dijete kao poosobljeni znak toga darivanja. Kroz to ženidbena veza postaje znakom Očeve ljubavi prema svijetu koja se očituje utjelovljenjem njegova Sina. Tako će za kršćane brak postati slikom, stvarnim simbolom, sakramentom Božjeg spasonosnog djelovanja. Ako se dvoje vjernika istinski ljubi, oni znakovito i uočljivo predstavljaju svojim bračnim zajedništvom onu ljubav koja je veza između Krista i njegove Crkve. Time je brak zajednica sklopljena na osnovi vjere i ujedno je mjesto susreta s Kristom (usp. Mt 18,20).

Što se pak tiče pripreme za brak, nikada se ne smije izgubiti iz vida *povijesno* nastojanje bračne veze. Ona ima svoju prošlost, sadašnjost i budućnost te treba biti ozbiljno sagledavana i njegovana u svim svojim fazama. To je razlog da se u pripremanju za brak ne smije paziti samo na

tjelesnost, nego i na društvenost, moralnost i duhovnost. Bračna neslaganja, nesporazumi, razdori i razilaženja, mogu za one koji se pripremaju za brak biti razlogom ozbiljnog promišljanja i istinskog pripremanja na taj životni korak od velike vrijednosti. Slomljeni brakovi, razrušene obitelji povlače svoj korijen iz djetinjstva dvaju partnera. Dobri i postojani brakovi znak su ozbiljne pripreme. Neodgovornost je predznak neuspjeha.

Bračna ljubav vjerničkih roditelja postaje slikom (sakramentom!) Božje ljubavi prema čovjeku. Ljubav i darivanje neophodno su važni za samo nutarnje poimanje Boga i njegovu vanjsku manifestaciju. Upravo kroz te komponente čovjek postaje slikom Božjom, dakle, ako je sposoban ljubiti i neograničeno se osobno darivati.

./.

PREDBRAČNI ODNOSI

Seksualni čin nije samo i isključivo tjelesna datost, nego osobni znak potpunog i neograničenog darivanja, što s druge strane pretpostavlja ne samo biološku i afektivnu zrelost nego svijest odgovornosti i spremnost da se prihvati sve ono što bi moglo proisteci iz takvog čina. Tu se prije svega misli na ljudsku osobu – dijete koje može biti plod seksualnog općenja. Takvu garanciju može javno i pravno osigurati samo neopoziva bračna veza. Unatoč tome, svaki predbračni odnos ne može se jednako okvalificirati. Zato mora postojati razlika između predbračnih odnosa koji idu samo za seksualnim konzumizmom, u kojem se ne gleda na partnera kao na osobu, i onih koji ozbiljno misle na bračnu vezu. Razlog ovog općenja treba nadasve tražiti u potrebi za nježnošću koja isto ima svoju povijest, znači da podliježe procesu rasta i sazrijevanja. „Ona je tjelesni izražaj duševne povezanosti” (E. Ell)

Katehete ne preporučuju govoriti „negativno” o ovoj problemu, upirući stalno prstom na zabranu i zapovijed, upozoravajući na opasnost od posljedica, nego treba najprije doživjeti drugoga kao neosporivu i nezloporebljivu vrijednost te posjedovati neopozivu spremnost da ga se potpuno prihvati. Često puta u temelju predbračnih odnosa ne stoji samo potreba za seksualnim zadovoljavanjem, nego iskonska potreba da čovjek bude prihvaćen i vred-

novan. U tom slučaju moralno vrednovanje dotičnog čina neće moći zapostaviti tu komponentu kao nepostojeću i nevažecu.

PRIVILEGIUM PAULINUM

Ovaj privilegij odnosi se na mješovite brakove. Biblijska mu je osnova u 1 Kor 7,12–16. Tu Pavao govori o pritisku koji bi mogla nevjernička strana vršiti na onu vjerničku te tako ugroziti njezin „mir”. Apostol dopušta rastavu braka ako vjernička strana ne može živjeti u miru te bi brak bio nešto sasvim suprotno od spasonosnog hoda udvoje. Prema nekim teolozima, ovdje Pavao nije mislio samo na rastavu braka u slučaju nekorektnog ponašanja nevjerničke strane koja bi bila stalna opasnost po „mir”, nego najvjerojatnije i na krštenika koji u svom ophođenju ne bi ni u čemu nadvisivao nevjernika; dakle, i na krštenika koji nije dospio do osobnog stupnja vjere; kod kojega vjera nije postala objekt osobnog opredjeljenja, te je njegovo ponašanje stalna opasnost po slobodu savjesti i ispovijesti vjenčanog vjerničkog druga.

SANATIO IN RADICE

Ako se imaju u vidu ozbiljne i osobne nakane prema kojima je sklopljen jedan brak a koje počivaju na isključivosti, neopozivosti i želji bračnih partnera, premda se ukoliko nedostaje crkvenopravna forma ne može dotični brak smatrati dopuštenim, ipak ga se ne bi smjelo drža-

ti nevaljanim. Zato crkveni zakon dopušta da se takav brak, ako se dokaže iskreno htijenje da dvoje ljudi (muž i žena) žele živjeti svoju vezu u ljubavi, vjerno i neopozivo, retroaktivno proglasi crkvenopravnim i sakramentalnim. To je tzv. ukrijepljenje u korijenu ili latinski sanatio in radice.

Župnicima je dano pravo da sve brakove između katolika koji su sklopljeni do 30. rujna 1970. ne uvažavajući crkvenopravne propise, što znači da po dotadašnjem propisu nisu bili crkveno punopravni, retroaktivno proglaše pravnim, pretpostavljajući da ne postoji nikakva zapreka za brak. To isto vrijedi kao mogućnost i za one brakove koji su sklopljeni poslije tog vremenskog roka, samo ta „sanatio in radice” mora ići preko mjesnog Ordinarijata koji je za to direktno odgovoran.

Ovdje mnogi teolozi postavljaju pitanje: Ako je civilno vjenčanje, ukoliko je osnovano na izričitoj volji i htijenju dvaju osoba, ipak nešto, da li Crkva može ostati sasvim indiferentna s obzirom na crkveno vjenčanje jednog takvog koji je prije bio civilno vjenčan pa se rastao da bi se mogao ponovno ali crkveno vjenčati s jednom drugom osobom? Izgleda da se ovdje daje očito prednost pravu pred moralnom obvezom. To je često puta kamen spoticaja bilo krštenih, bilo nekrštenih.

Marko Pranjić